

Herwildereren op Kalamos

“Zie je die bui daar aankomen?” vraagt Ivar. “Als er harde wind in zit, kunnen we beter nog even buiten de haven blijven. Hier is alle ruimte.” Even later barst het natuurgeweld los. Regen en wind razen over ons heen. In de windstoten helt onze boot flink over, zelfs zonder zeil. Na een kwartier is het alweer voorbij en varen we in alle rust de kleine haven van het Griekse eiland Kalamos binnen, een groene oase in de Ionische zee.

We worden vriendelijk geholpen met aanleggen door George, die ons uitnodigt een hap te komen eten in zijn taveerne. We nemen zijn uitnodiging aan en genieten van zijn huisgemaakte lokale gerechten. In de veronderstelling dat hij ook havenmeester is, vragen we hem hoeveel liggeld we verschuldigd zijn. Lachend antwoordt George dat de havenmeester al jaren geleden vertrokken is. Hij runt de taveerne en helpt de boten alleen met aanleggen, iedereen ligt gratis.

Het contrast met buureiland Lefkas kan bijna niet groter. Dat eiland is een populaire vakantiebestemming met overal bars, restaurants en souvenirwinkels; Kalamos is vooral groen en amper bebouwd. De rust en afwezigheid van een havenmeester midden in een prachtig vaargebied intrigeren ons. Waarom is het hier niet drukker?

Waar is iedereen?

We ontmoeten Ted Karfakis. Hij is geboren en getogen op Kalamos en hier na jaren in het buitenland weer teruggekeerd. Hij vertelt ons dat het eiland ooit ruim 2.000 inwoners had. Maar na een aardbeving in 1953 en politieke onrust begon de leegloop. Een dorp verderop werd helemaal verlaten en is tegenwoordig een overwoekerde

verzameling ruïnes. Ook elders op het eiland trokken jongeren weg naar het vasteland. Er was geen werk en voorzieningen werden schaars. Tegenwoordig wonen er slechts iets meer dan 200 mensen. “De havenmeester is enkele jaren geleden gestopt, maar er is niemand die het over wil nemen. Er gaat geen reguliere veerdienst. Dus als je naar het vasteland wilt of spullen nodig hebt, moet je altijd iets regelen”, legt Ted uit.

“Maar als iedereen wegtrekt, waarom ben jij dan teruggekomen?” vragen we Ted. Hij antwoordt cryptisch. “Dat komt door een combinatie van jeugdherinneringen en mijn huidige missie.” We willen weten wat hij bedoelt. “In het Verenigd Koninkrijk studeerde ik ecologie en raakte geïnspireerd door een bijzondere vorm van ecosysteemherstel: *rewilding*. Zoiets zou hier ook mogelijk zijn.” Onze vragende blikken opmerkend, stelt Ted voor het ons uit te leggen, in het kantoor van zijn organisatie *Terra Sylvestris*.

Ecosysteemherstel naar Amerikaans voorbeeld

Na een klim door de steile straatjes van het heuveldorp komen we bij de bosrand aan. Teds woonhuis is omgevormd tot hoofdkantoor van zijn organisatie. Hij laat ons een video zien over de herintroductie van dier- en plantensoorten in gebieden waar zij oorspronkelijk voorkwamen. We leren over de succesvolle herintroductie van de wolf in Yellowstone National Park. De wolven houden de hertenpopulatie in toom. Bovendien vermijden de herten sindsdien vlaktes en valleien, waar ze een makkelijke prooi vormen voor de wolven. Hierdoor kan de begroeiing zich daar herstellen. Verschillende boomsoorten keren terug en daardoor veel vogels en bevers. Dat heeft ook tot gevolg dat de bodemerosie vermindert, het water in de rivieren helderder wordt en vissen terugkeren. Deze kettingreactie brengt het ecosysteem weer in balans en vergroot de biodiversiteit.

Ted ziet de enthousiaste blik in onze ogen. “Mooi hè? Ik vind dat Kalamos zich uitstekend voor *rewilding* leent. Delen van het eiland zijn al aan het overwoekeren, maar er moet nog veel gebeuren om de natuur op Kalamos en omgeving in oorspronkelijke staat te herstellen.” Tegelijkertijd ziet hij kansen voor de lokale bevolking. “We kunnen ons gaan richten op ecotoeristen die de oorspronkelijke natuur komen bezoeken. Dat zal voor de broodnodige werkgelegenheid zorgen.”

Betere bescherming in plaats van commerciële exploitatie

Hoe pak je dat hier aan, willen we weten? Om zijn doel te bereiken heeft Ted *Terra Sylvestris* opgericht, dat staat voor “land van het bos”. De organisatie zet zich in voor bescherming van het eiland en het omliggende water. “Een deel van het gebied heeft al de status van natuurreservaat, maar dat weerhoudt energiebedrijven er niet van om windmolens op het eiland te willen plaatsen. Daarnaast zijn viskwekers van plan onze wateren vol te leggen met grote kooien. Maar de windmolens verstoren de vogels en viskooien vervuilen het water.” Ted vreest dat het gebied wordt opgeofferd voor commerciële belangen van anderen. “Pas als we een betere beschermingsstatus hebben, krijgt de natuur meer ruimte en kunnen we verdwenen soorten herintroduceren.”

Ted kent het eiland op zijn duimpje en weet dat er nu al zeldzame dier- en plantensoorten voorkomen. Hij beseft dat zijn kennis alleen niet genoeg is om de Griekse overheid te overtuigen. “Wij moeten wetenschappelijk aantonen dat dit een bijzonder gebied is”, legt Ted uit. “Daarvoor is veel veldwerk nodig.”

Onderzoek in het veld

Wij mogen mee op veldonderzoek met Ana en Thomas, beide vrijwilligers bij Terra Sylvestris. Zij proberen zeldzame vogels te vinden en hun bestaan vast te leggen. Midden in het bos zet Ana de apparatuur klaar waarmee ze vogelgeluiden opneemt. “Elke vogel zingt z’n eigen lied. Met behulp van een computerprogramma kunnen we exact aantonen welke vogels er waren”, fluistert ze. Een half uur zitten we in stilte naast de bandopname. Bij elke vogel die we horen, vragen we ons af: zou het een bijzondere zijn, of een doodgewone mees?

Ted legt ons uit dat het onderzoek zich niet alleen op vogels richt. “Rond het eiland groeit posidonia, een zeldzaam zee gras. Deze soort is heel belangrijk voor een gezonde waterhuishouding. Daarom proberen we met luchtfoto’s aan te tonen waar die groeit.” Een ander onderzoek richt zich op bedreigde zeezoogdieren. “We horen verhalen dat er hier nog soorten zwemmen, die zeldzaam zijn in de Middellandse Zee. Het zou prachtig zijn als we dat kunnen bewijzen.” Op dat moment schiet Ted een idee te binnen. “Jullie zeilen toch verder? Kunnen jullie helpen het strand van een onbewoond buureiland in de gaten te houden?” Natuurlijk! We ankeren enkele uren later bij een verlaten strand, verheugd dat we een kleine bijdrage kunnen leveren om Kalamos planmatig te laten verwilderen. “Te *herwilder* eigenlijk”, knipoogt Floris terwijl hij Ted’s instructies opvolgt.

Teruggeven aan de natuur

Ted heeft ons een waardevolle les geleerd: als mensen zich terugtrekken en de natuur weer ruimte krijgt, ontstaat er iets moois. Biodiversiteit kan zich herstellen, er wordt meer CO₂ opgeslagen in bossen en bodem en ecotoerisme kan voor inkomsten zorgen. Zo kan een nieuw evenwicht worden gevonden tussen menselijke behoeften en natuurbehoud. Welk gebied volgt?